

mánia (Martens 1978). *Szlovákia*: Pohanský hrad természetvédelmi terület; Steblová skala természetvédelmi terület; Ragae természetvédelmi terület (Franc & Mlejnek 1999).

Ukrajna: Bogdan (Martens 1978).

Balkán – *Bosznia-Hercegovina*: Foča Suha-Cemerno (Martens 1978).

Szerbia és Montenegro: Djurdevica-Tara, Taratal (Martens 1978)

A faj újabb magyarországi adata – Mátra: Mátraszőlős, rostált avarból futtatva, 1994. VI. 26. leg. Merkl O. A bizonyítópéldány a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményében van.

IRODALOM

Franc, V. & R. Mlejnek (1999) First record of *Holoscotolemon jaqueti* (Opiliones, Erebmastidae) from Slovakia. *Biologia, Bratislava* **54** (2): 134. — Kolosváry G. (1929) *Magyarország kaszáspókjai*. Stúdium Kiadó, Budapest. 112. pp. — Komposch, C. (2004) The harvestman fauna of Hungary (Arachnida, Opiliones). In: Samu, F. & Szinetár, Cs., (eds): *European Arachnology 2002* Budapest: 227–242. — Loksa I. (1984) Pókszabásúak. In: Móczár, L., (ed.), *Állathatározó*. Tankönyvkiadó, Budapest: 506. — Martens, J. (1978) Spinnentiere, Arachnida: Weberknechte, Opiliones. *Die Tierwelt Deutschlands* **64**: 1–464. — Szalay, L. (1968) Pókszabásúak I. *Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae)* **59** (18): 1–122. — Szinetár, Cs. (1998) Kaszáspók (Opiliones) alosztálya. In: Papp, L. (ed.) *Zootaxonomía*. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest: 119. — Van der Weele, R. (1998) *Holoscotolemon jaqueti* (Corti, 1905) (Opiliones: Laniatores, Erebmastidae), the first Laniatores recorded from Hungary. *Folia entomologica hungarica* **59**: 231–233.

LENGYEL Gábor Dániel*, MURÁNYI Dávid** és KONTSCHÁN Jenő**

*H-1095 Budapest, Mester u. 73 1/4

E-mail: lgd@freemail.hu

**Magyar Természettudományi Múzeum

H-1088 Budapest Baross u. 13.

E-mail: muranyi@zoo.zoo.nhmus.hu

Az olasz darócpók, *Segestria florentina* (Rossi, 1790), (Araneae, Segestriidae) előkerülése Magyarországon

The first record of *Segestria florentina* (Rossi, 1790) (Araneae, Segestridae) from Hungary — A male specimen of the spider *Segestria florentina*, common in southern part of Europe, was collected in Szeged, Hungary. The report provides a brief morphological comparison of the three *Segestria* species occurring in Hungary, and summarizes of the information available on the biology of the species newly recorded.

A darócpókfélék (Segestriidae) családjából egy nem (*Segestria*) két fájának előfordulását ismertük eddig Magyarország mai területéről (Loksa 1969, Samu és Szinetár 1999). A *S. senoculata* (Linnaeus, 1758) (1. ábra), valamint a *S. bavarica* C. L. Koch, 1843 (2. ábra) nem túl gyakori, elsősorban erdőszűlő területekhez kötődő fajok. Főleg fakéreg alatt, illetve sziklarepedésekben jellemző az előfordulásuk. Egyes fafajok (pl. *Pinus nigra*, *P. silvestris* és *Platanus hybrida*) kérge alatt városi parkokban is gyakoriak lehetnek (Horváth és Szinetár 1998). Itt szövik meg jellegzetes, ősi típusú hálójukat, mely egy mindkét végén enyhén kiszélesedő tölcserrel rendelkező csőháló. A pók ebben tölti életét, s egyben a zsákmányszerzése is ennek a hálónak a segítségével történik. A lakócső szájadékától körben radiálisan elhelyezkedő, hosszú jelzőfonalakat húz, melyek

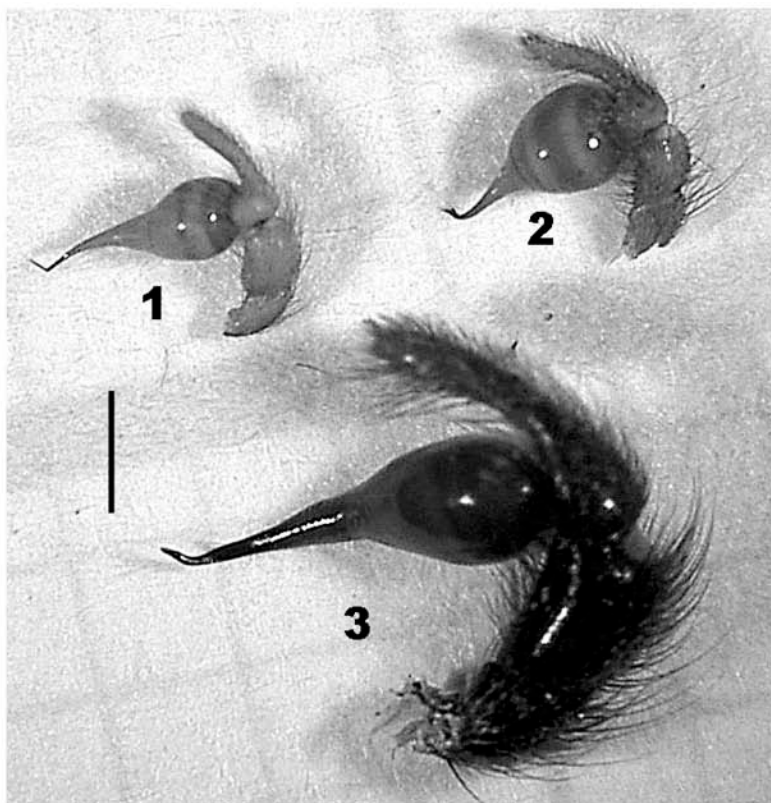
rezdülése a zsákmány közeledtére ad felvilágosítást. A pók erre előront rejtekéből, majd a cső belsejébe húzza áldozatát.

Az európai irodalomban egy további faj is szerepel, mely tipikus dél-európai faunaelem, és emellett behurcolás eredményeként Nyugat-Európában, elsősorban kikötővárosokban is jellemző a szünantróp megtelepedése (Jones 1984). A *S. florentina* (Rossi, 1790) (3–4. ábra) a történelmi Magyarország területéhez tartozó „adriai-tájban” is jellemző fajként szerepel Chyzer és Kulczyński (1918) munkájában „Fiume”, „Buccari”, és „Novi Zengg” lelőhelyek megjelölésével.

2004. április 12-én Szeged külvárosában, egy lakótelepi panelépület pincéjéből került elő egy ivarérett hím *Segestria florentina* példány. Ez Magyarország mai területére vonatkozóan a faj első ismert előfordulása. A szegedi példány alapján a következőkben rövid összehasonlító morfológiai jellemzést adunk a három *Segestria* fajról, illetve a *Segestria florentina* biológiájára vonatkozó ismereteket foglaljuk össze (1. táblázat). A család, illetve a génusz részletes bemutatását több szerző is részletesen közli (Wiehle 1953, Loksa 1969, Roberts 1995, Bellmann 2001).

Az olasz darócók a darócokfélék legnagyobb európai képviselője. Fajneve Firenze latin nevéből (Florentina) ered. A faj habitusának jellegzetes bélyege a fémes zöld csillogású csáprágó, ami főleg éjszaka, lámpafénynél feltűnő. A pók a táblázatban említett másik két darócokfajhoz viszonyítva feltűnően robosztus testalkatú, színe csaknem teljesen fekete. Természetes élőhely-választására jellemző az öreg fák felnyíló kérge alatt lévő hasadékokban, üregekben való megtelepedés. A mediterrán régióban az olajfák, illetve paratölgyek kérge alatt (Haupt 1993) könnyen rátalálhatunk. Velencében plátánkérreg alól is gyűjtötték (Hansen 1992). A *S. florentina* természetes elterjedési területén belül is jellemző, hogy a faj épületekben, falakon, és más emberi építményeken is megtelepszik. A nyugat-európai, elsősorban angliai előfordulása is egyértelműen mutatja a faj szünantrópizációra való hajlamát. Szünantróp előfordulás esetén jellemző lehet a házak málló vakolata alatti üregek, illetve a téglafalak fugái közötti megtelepedése. Néhány megfigyelés az épületek lakótereiben való tipikus megjelenéséről is beszámol, így például az ablakredőnyök zsinórzatának fénytől elzárt „folyosójában” (Pag sziget, Dalmácia, Horvátország; Tóth Ferenc, szóbeli közlés). Magyarországon végzett korábbi épület-szünantróp pókfauna felmérések elsődlegesen a Nyugat-Dunántúlon, a Balaton-felvidéken, valamint Baranya megyében történtek (Szinétár 1992, Szinetár és mtsi. 1999). A sárga dajkapók (*Cheiracanthium mildei* L. Koch, 1864) esetében tapasztaltunk az olasz darócokhoz hasonló jelenséget. Ez a faj is dél-európai faunaelem (szintén szerepel Chyzer és Kulczyński (1918) munkájában az „adriai-táj” településein), ugyanakkor a Kárpát-medencén belül csak a huszadik század utolsó évtizedeiben telepedett meg. Amellett, hogy az épített környezetben is gyakran jelen van, ma már stabil népességei élnek szabad természetben is, különösen almásokban feltűnően gyakori (Bogya et al. 1999). A faj hazai szünantróp megjelenése várható volt. Alkalomszerű feltűnésére, illetve az épülethez kötődő megtelepedésére máshol is számítani lehet. Ennek valószínűsége továbbra is az ország déli megyéiben a legnagyobb.

A faj szaporodásbiológiájáról keveset tudunk. A *S. senoculata*, valamint *S. bavarica* esetében jól ismert a párzási viselkedés, valamint a kokonrakás is (Wiehle 1953). Ennek ismeretében valószínűsíthető, hogy mind a párzás, mind pedig a lencse alakú kokon elhelyezése a *S. florentina* esetében is a nőstény lakócsövéhez kötött történik. Bár a befogott példányok terráriumban agresszíven viselkednek, a természetben a lakócsövet (hálójukat) csak akkor hagyják el, ha onnan erőszakkal kiemelik, vagy kiűzik őket. Ilyenkor a megzavart példány védekezésként haraphat, marása kellemetlen.

1–3. ábra. A három *Segestria* faj hímjének tapogatólába (mértléc – 1 mm.) 1: *S. senoculata* (Bozsok, leg. Szinétár Cs.); 2: *S. bavarica* (Kámon, leg. és det. Szinétár Cs.); 3: *S. florentina* (Szeged, 2004. IV. 12., leg. és det. Kovács G.).

4. ábra. Olasz darócópók *Segestria florentina* (Rossi, 1790) első hazai hím példányának habitusképe (leg. Kovács, G. Szeged, 2004. IV. 12.; fotó: Szinétár, Cs.).

1. Táblázat. A Magyarországon előforduló darócok félék (Segestridae, *Segestria* spp.) összehasonlító táblázata (n = nőstény; h = him; az ivarérett példányok szezonális előfordulását irodalmi adatok alapján adjuk meg). Megjegyzés: A szünantróp, illetve hemiszünantróp fajok esetében módosulhatnak az épületlakó népesedések fenológiai tulajdonságai

Faj	<i>S. senoculata</i>	<i>S. bavarica</i>	<i>S. florentina</i>
Méret mm (elő- és utótest együtt)	n h	10–14 7–8	13–22 10–15
Mellpajzs színe	6.5–7.5 kissé sötétebb, mint a lábak csipői	7–8 fekete, a lábak csipőinél lényegesen sötétebb	10–15 hasonló, mint a <i>senoculata</i> S. esetében
Az utótest hátoldalának mintázata	a középvonalban osztatlan karéjosztott középsáv	a középvonal karéjosztott sáv közepén egy halvány csikkal ketteosztott hosszirányban	csaknem fekete az egész utótest, az alapszímmel sötétebb karéjosztott középsáv a középvonalban, mely enyhén kivi-lágosodik, és 2–3 harántirányú halvány sávval is tagolódhat
Az első láb másodvégizének oldalán	3 pár tüske	1 pár alaphelyzetű tüske	3 pár oldaltüske, hasonló, mint a <i>S. senoculata</i> esetében
A him tapogatólába	A gyűjtő retelalakúan megnyúlt. A végén hullámosan meghajló himtagban kihúzott. A gyűjtő és himtag hossza: 1–1.2 mm	A gyűjtő tömzsi, körte alakú, himtagja felfelé hajló és kétágú. A gyűjtő és himtag hossza: 0.8–1 mm.	A gyűjtő a <i>S. senoculata</i> hoz hasonlóan hosszútűkás, répasze-rűen elvekonyodó. A himtag tompaszögben felhajló és enyhén ellaposodó a végül. A gyűjtő és himtag hossza: 2.5–3 mm
Ivarérett példányok előfordulása	Őszőlő tavaszig	Őszőlő tavaszig	Nyáron és ősszel
Elterjedés	Európa, Japán, Szent-Ilona szigetek	Európa, Grúzia	Dél-, és Nyugat-Európa, Grúzia Közép-Európában alkalmasszerűen

Csáprágóinak csípőkarmai elegendően hosszúak ahhoz, hogy könnyedén átszúrják az emberi bőrt. Egyesek adatok szerint a marása rendkívül fájdalmas (Haupt & Haupt 1993), sőt az emberre is veszélyes (Hillyard 1999).

IRODALOM

- Bellmann, H. (2001) *Kosmos-Atlas: Spinnentiere Europas*. Francksche-Kosmos. Stuttgart: 304 pp. — Bogya, S., Szinetár, Cs. & Markó, V. (1999) Species composition of spider (Araneae) assemblages in apple and pear orchards in the Carpathian Basin. *Acta Phytopathologica Hungarica* **34** (1–2): 99–121. — Chyzer, K. & Kulczyński, L. (1918) Ordo Araneae. In: *A Magyar Birodalom Állatvilága. III. Arthropoda*. Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest: 9. — Hansen, H. (1992) Über die Arachniden-Fauna von urbanen Lebensräumen in Venedig. — II. Die Rinde-Bewohnenden Arten des Stammbereiches von *Platanus hybrida*. *Bolletino del Museo Civico di Storia Naturale di Venezia* **41**: 91–108. — Haupt, J. & Haupt, H. (1993) *Insekten und Spinnentieren am Mittelmeer*. Francksche-Kosmos, Stuttgart: 357 pp. — Hillyard, P. (1999) *Collins Gems: Spiders*. Harper Collins Publishers, London: 256 pp. — Horváth, R. & Szinetár, Cs. (1998) Study of the bark-dwelling spiders (Araneae) on black pine (*Pinus nigra*) I. *Miscellanea zoologica hungarica* **12**: 77–83. — Jones, D. (1984) *The Country Life Guide to Spiders of Britain and Northern Europe*. The Hamlyn Publishing Books, London: 320 pp. — Loksa, I. (1969) *Pókok I. – Araneae I.* Akadémiai Kiadó, Budapest: 133 pp. — Roberts, M. J. (1995) *Spiders of Britain and Northern Europe*. Harper Collins Publishers, London: 96–97. — Samu, F. & Szinetár, Cs. (1999) Bibliographic check list of the Hungarian spider fauna. *Bulletin of the British Arachnological Society* **11** (5): 161–184. — Szinetár Cs. (1992) Újdonsült albérlőink, avagy jövővények az épületlakó pókfaunánkban. *Állattani Közlemények* **78**: 99–108. — Szinetár, Cs., Kenyeres, Z., Kovács, H. (1999) Adatok a Balaton-felvidék néhány településének épületlakó pókfaunájához (Araneae). *Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis* **14**: 159–170. — Wiehle, H. (1953) Spinnentiere oder Arachnoidea (Araneae) IX: Orthognatha-Cribellatae-Haploginae-Enteleginae. *Die Tierwelt Deutschlands und angrenzenden Meeressteile* **42**: 27–32.

KOVÁCS GÁBOR* és SZINETÁR CSABA**

*H-6722 Szeged, Nemes Takács u. 9/A, III. emelet 10.

E-mail: KovacsG@pick.hu

** Berzsenyi Dániel Főiskola, Állattani Tanszék

H-9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.

E-mail: szcsaba@deimos.bdtf.hu

New data of *Brachyptera braueri* (Klapálek, 1900), (Plecoptera, Taeniopterygidae) from Hungary

A *Brachyptera braueri* (Klapálek, 1900), (Plecoptera, Taeniopterygidae) újabb adatai Magyarországról
— A *Brachyptera braueri* (Klapálek, 1900) fajnak mindössze egy magyarországi adata volt (Kőszeg, 1939). A Lapincs és Rába folyókról előkerült példányok új adatai ennek a ritka fajnak.

Brachyptera braueri (Klapálek, 1900) is a south-central European potamal species (Soldán *et al.* 1998). According to Zwick (1992) “The formerly *Isoperla obscura* (Zetterstedt, 1840), *Xanthoperla apicalis* (Newman, 1836) and *Brachyptera braueri* (Klapálek, 1900) have become rarities of scattered distribution in Central Europe.” This is confirmed by faunistical data and red lists of various countries. In Slovakia Krno (1994) qualified it Endangered, then Critical in 2000. In the Czech Republic Soldán *et al.* (1998) regarded it as Extinct. Reusch & Weinzierl (1999) reported data after 1970 from three of the eight provinces of Germany. According to Reusch & Weinzierl (1998) its conservation